

РЕЦЕНЗИЯ

От проф.д-р Адриан Георгиев, Софийски университет „Св.Климент Охридски“

На дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен ДОКТОР

на тема

ИЗПЪЛНЕНИ ПРОИЗВЕДЕНИЯ ОТ КОСОВСКИ КОМПОЗИТОРИ НА ФЕСТИВАЛИ ЗА КЛАСИЧЕСКА
МУЗИКА В КОСОВО (ОТ 2000 ДО 2018)

ИСМЕТ РАИФ БЕДЖЕТИ

Исмет Беджети има магистърска степен от Катедра по музикални науки, Държавен университет „Кирил и Методий“ Скопие, Северна Македония (2017 г.), - бакалавърска степен от Факултет по музикални изкуства, Университет ААБ, Прищина (2010 г.) както и бакалавърска степен в Катедра по албански език и литература Университет Прищина (1988 г.).

Професионалният му опит е свързан с Факултета по музикални изкуства на Университета ААБ, Прищина, където е преподавател. Член е на Съвета на директорите на обществения оператор на Косово-РТК (2012-2018), Председател на Съвета на директорите на Радио и телевизия на Косово (2014- 2017), Бил е Директор и собственик на Радио и телевизия „Zeri I Kumanoves“, Куманово, Северна Македония (1993-1998 г.)

Изследването в тази докторска дисертация има за цел да отрази присъствието на авторски произведения на фестивалите за класическа музика в Косово. Изследването се основава на проучване, което включва периода 2000-2018 г., върху всички събития за класическа музика, организирани в Косово. Освен историческото описание на фестивалите, специално внимание е обърнато на изданията и форумите в периода 2000-2018 г., на участието на композитори, на категоризирането им по държави, както и на авторските им произведения.

За броя на фестивалите, изпълнителите, композиторите и включването на техни произведения е използван количествен метод. За обработката на данните са използвани периодични статистики. За характеристиките на програмните концепции на фестивалите и видовете музикални произведения е приложен качественият метод, съответно изявленията на организаторите на класически фестивали в Косово.

Въз основа на проучването, проведено от 2000 до 2018 г., се констатира, че във фестивалите за класическа музика в Косово има достатъчно място за произведения на косовски композитори. За по-добри фестивални условия и стимули за композиторите за нови творчески произведения тези фестивали се нуждаят от по-голяма финансова подкрепа от страна на институциите, както и от изграждането на липсваща зала за опера и балет в страната.

Темата на дисертационния труд безусловно е посветена на един, по думите на Исмет Беджети, неизследван проблем в Косово.

Фокусът на изследването е на първо място взаимовръзката между творците и изпълнителите, т.е. взаимовръзката между музикалното произведение на композитора

и изпълнителските дейности, като изследването е насочено само към изпълнението на авторски произведения на фестивали за класическа музика. По-специално, фокусът е върху включването на косовски композитори в тези фестивали за класическа музика.

Дисертационния труд включва 158 страници, библиография от над 38 основни, и достатъчен брой допълнителни източници – брошури от фестивали и интернет ресурси.

Авторефератът отразява коректно съдържанието на дисертационни труд (който е предоставен само на английски език).

Проучването се концентрира върху две основни концепции: "Произведения на композитори" и "Музикални фестивали в Косово". Понятието "Произведения на косовски композитори" включва всички видове музикални произведения, изпълнявани на музикалните фестивали в Косово в периода 2000-2018 г. Понятието "музикални фестивали" включва само фестивалите за класическа музика в Косово.

Имам забележка към понятието „художествена“ музика, въпреки че най вероятно при превода на български език е възможно излизане от съдържателното описание на музикалната материя.

В хронологичен план, авторът дава информация за началото на музикалният живот в Косово, който започва след Втората световна война. Професионалният музикален живот тръгва с откриването на първата радиостанция в Призрен през 1945 г. Всички музикални дейности гравитират към тази институция. Симфоничният оркестър и професионалният хор започват да работят в рамките на радио-телевизията, която има голям принос за сценичните събития, фестивалите и концертите в Косово през този период. Периодът след 2000 г. се характеризира със създаването на Косовската филхармония и началото на концертния живот и фестивалите в страната. През тази година се провежда първият международен фестивал на камерната музика. Този фестивал, наречен Kosova Kamer Fest, продължава да бъде ежегоден и вече има традиционен характер. По-късно към класическата музика се добавят и други фестивали като ReMusica, DAM Festival и Piano Chopin Fest.

Исмет Беджети определя следните цели и задачи - как фестивалът (фестивалите) влияят върху творчеството на композиторите. Всеки един от тях формира свой собствен характер, правейки го различен от останалите. Целта на изследването е да се открият тези специфични области, както и да се провери участието и влиянието на фестивалите върху творчеството на композиторите.

За да се осъществи тази цел, авторът определя за необходимо успешно да се изпълнят следните задачи:

- Намиране на сведения за фестивали в Косово от 2000 до 2018 г.;
- Свидетелстване на музикални произведения на национални и чуждестранни композитори, които са били изпълнени от участници във фестивалите;
- Отразяване на музикалните жанрове във фестивалите и тяхната категоризация;
- Проучване на музикалните произведения на косовски композитори на фестивалите;
- Събиране на мнения и нагласи на композитори, изпълнители и организатори на фестивали относно включването, ролята, значението и перспективата на композиторите и фестивалите в Косово в бъдеще.
- База данни

Изхождайки от горепосочените цел и задачи на изследването, основният метод е аналитичен. За характеристиките на пълния брой събития и музиката, представена в

тези събития, се използва количествен метод чрез описателна статистика. За характеристиките на концепциите на събитията и други страни, свързани с композиторите, се използва качествения метод (тук имам някои забележки, които ще отразя по нататък). Исмет Беджети отбелязва, че очаква да получи следните резултати от изследването :

- Пълен преглед на произведенията на музикалните фестивали в Косово от 2000 до 2018.
- Представяне на косовските композитори.
- Влияние на събитията върху творчеството на косовските композитори при определянето на музикалните жанрове.
- Придобиване на знания за перспективата на фестивалите в Косово и косовските композитори.
- Създаване на база данни, която може да бъде използвана за подобни изследвания в бъдеще.

Направен е задълбочен анализ на работата на композиторите в Косово, и участието им във фестивалите, разгледани в посочения период. По мое мнение в разработката липсва т.нар. качествено изследване, т.е. имаме един обзор на музикалната продукция, както и програмите на фестивалите. Липсва обаче един друг, и по мое мнение достатъчно важен изследователски инструмент – а именно експертен съвет, или по скоро интервюта с някои от композиторите, участници във фестивалните програми. Това би дало по-ясна обратна връзка за оценка на изследователския проблем, а и не на последно място би потвърдила и хипотезата на изследването (която обаче не е ясно дефинирана).

Приносни моменти на дисертационния труд. В представения дисертационен труд за първи път са изследвани фестивалите за класическа музика в Косово и възможностите за участие на произведения от косовски композитори в периода 2000-2018 г. Като източници на изследването са проучени архивите на фестивалите, както печатни материали (публикувани), така и информация на официалните им уебсайтове. Направен е анализ на събраната информация, от който се вижда, че по отношение на класическата музика в Косово преди посочения период и след 2000 г. има значителни разлики, но има и продължение на традициите. Творбите на косовски композитори традиционно заемат важно място, като често изпълнението на такива произведения е задължително в рамките на тези събития, дори и за артисти и ансамбли, които идват от страни извън Косово.

След 2000 г. се забелязва интензивно разрастване на водещите международни фестивали за национална култура (обект на настоящото изследване). Фокусът на анализирания фестивали е върху популяризирането и промотирането на произведения на косовски композитори. Особеностите на фестивалите са разгледани в хронологичен ред: Косовски KamerFest, ReMusica, DAM Festival и Chopin Piano Fest.

През различните години се забелязва тенденция към въвеждане на иновации в стилистично, техническо и художествено отношение, но винаги се запазва собствената физиономия на всеки фестивал. Всички фестивали, в допълнение към изпълнителските дейности, развиват и много не-изпълнителски активности, които имат образователна и информационна функция, повече от необходима за Косово.

Използваният количествен и качествен метод *(тук отново отбелязвам, че имам различно разбиране за тези коренно противоположни методи за емпирично изследване)*, за анализ на изследването потвърждава хипотезата, че фестивалите за класическа музика в Косово са важен форум за представяне на произведения на

косовски композитори. Цифровият индекс и процентното съотношение на произведенията на композиторите като цяло и на косовските композитори в частност, както и на изпълнителите от 2011 до 2018 г. също доказват тезата.

Съществуват големи различия между фестивалите по отношение на включването на косовски композитори в програмата. В това отношение ReMusica води убедително със 127 композитори за периода, което означава много голямо пространство за косовската класическа музика и особено за реализация на млади автори. На фестивала ReMusica са изпълнени най-много произведения от косовски композитори - 135. На фестивала DAM произведенията от косовски композитори са 72. На фестивала Chopin Piano Fest са изпълнени само 19 произведения, а на Kosova KamerFest броят на изпълнените произведения е още по-малък. От тези данни става ясно, че фестивалите (Kosova KamerFest, Chopin Piano Fest, DAM Festival и ReMusica) се опитват да се придържат към програмната си концепция в условията на приемственост, което е мотивация за косовските композитори. Фестивалите подкрепят и поръчват нови премиерни произведения, което особено мотивира композиторите от по-младото поколение.

В докторската дисертация са направени сериозни изводи, които са много важни за музикалната култура в Косово:

- Ежегодното сътрудничество на фестивалите с Косовската филхармония (която подкрепя тези фестивали от самото начало), както и със симфоничния оркестър и хор на Косовската филхармония, не е достатъчно, което прави тези фестивали подходящи предимно за камерна музика. Причината е в липсата на пригодни зали, т.е. липсват инфраструктурни условия за изпълнение на по-широки и крупни музикално-сценични произведения - опери, балети и др. Необходимо е институциите да започнат възможно най-скоро изграждането на зала за опера и балет, каквато липсва в Прищина, Косово.
- Финансовата подкрепа за фестивалите за класическа музика идва основно от Министерството на спорта и културата и от община Прищина (където се провеждат всички фестивали). Налице е непоследователност или други бюрократични причини, които понякога застрашават изпълнението им и налагат съкращаване на бюджета. Необходимо е да се намери коректен и сигурен начин на подкрепа, който да доведе до стабилно финансиране и по-мащабно провеждане на фестивалите. Това ще допринесе за повишаване на качеството им, както и за по-голяма мотивация на косовските композитори.

Като имам предвид изложеното по горе, и въпреки някои бележки и препоръки, които отправих към Исмет Беджети, убедено давам своята висока оценка за дисертационния труд, и препоръчвам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „ДОЦКТОР“.

20.09.2024г.

проф.д-р Адриан Георгиев